

СР

1960

◆
Соняшний
промінь

НАШИМ МАЛЯТАМ

СОНЯШНИЙ ПРОМІНЬ

Упорядкувала

МАРІЯ ЮРКЕВИЧ

Відбитка з „Нашого Життя“

ФІЛАДЕЛФІЯ 1960

КООПЕРАТИВА „БАЗАР“

Зміст

ВЕСНА

	Ст.
Л. Петрушевська: Шпаківня	3
О. Кобець: Дитині	3
Дідусько: Два впертих	4
Д. Калатало: Божий дар	6
Вуйко Квак: Як пташки будують гніздечка	6
Н. Наркевич: Весняні танки	8
О. Цегельська: Пригоди неслухняного Цвіркунчика	9
П. Кізко: Я не бачив України	11
Л. Гаєвська-Денес: Ток	12
О. Кобець: Куроччина помилка	12

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Н. Наркевич: Малі друзі Кобзаря	13
Роляник: Привіт Тарасові	16

ВЕЛИКДЕНЬ

Вуйко Квак: Зайчик-збиточник	17
О. Кобець: У вінку	18

ДЕНЬ МАТЕРІ

О. Кобець: Хотіла б бути... ..	19
Н. Наркевич: Дарунок для тата	20

ЛІТО

О. Кобець: Літом у гайку	21
О. Кобець: Сонце кличе	21
Л. Бачинський: Мурашки	22
Н. Наркевич: Шовкова хустина	23
Л. Гаєвська-Денес: Пісня українських моряків	26
Н. Харченко: Морська зірка	26
К. Перелісна: Оленка	28
Н. Наркевич: Галчєня-пілот	29
Чо: *	30
Г. Чернобицька: Хоробрий горобчик	31
П. Кізко: Юрасєва наука	32
П. Сєсь: Дощик	32

Обгортку виконав **Василь Дорошенко**. Ілюстрації до віршиків і оповідань роботи **Христї Зелїнської**.

ВЕСНА

ШПАКІВНЯ

Тук, тук молоток,
Робимо шпаківню,
В гості ми ждемо пташок
Весняних із півдня.

Дай, дай мотузок,
Хатку цю пташину
Ми прив'яжем на дубок,
На рясну вершину.

Кар, кар, ну й дімок! —
Проказала гава, —
У такому я діток
Вивела б на славу.

Переклала

Л. Петрушевська

Австралія.

ДИТИНІ

Повезу тебе до парку
У новенькому візку:
Там ні холодно, ні жарко
В холодку.

Під берізкою ми станем.
Нас, під білим стовбурцем,
Обвіватиме духмяним
Вітерцем.

Як живу, сцілюшу воду
На дорогу мандрівну,
Будем пити прохолоду
Запашну:

Я — щоб далі тихо в януть,
Ти — щоб жить, рости, цвісти...
В парку, в затишку ми станем—
Я і ти.

О. Кобець

Два впертих

Був собі Зайчик Капловухий. І був собі Осел Вухатий. Зайчик жив у лісі густолистому з Зайчиною-Мамою та сестричкою, а Осел — у пана-господаря в стайні. І хоч то були зовсім різні куточки світу Божого, вдачу обидві ці тварини мали однаково. І Зайчик, і Осел були вперті.

От візьмемо Зайчика. Коли його родина лягає на світанку спати, сестричка просить:

— Посунься, Капловухенький, трішечки, бо мені тісно.

— Не посунуся.

— Посунься, бо мені вітер дме.

— Ні!

Хатка у заячої родини тісна: маленька ямка, трохи в ній постелено сухого листячка, і ніякого даху.

Тоді сестричка плаче. А Зайчиха-Мама пробує умовляти:

— Та посунься, Капловухенький, вона ж маленька...

— Ні!

— Але ж і впертий ти, як Осел Вухатий! — спересердя скаже Мама, та й відсунеться сама аж у сніг, щоб більше місця донечці було.

А тоді починає вітер дмухати на Капловухого. Проте, він терпить:

— А все таки, по-моєму вишло! — думає.

Або Зайчиха-Мама просить:

— Збігай, Капловухенький, на вгород на узліссі — пошукай на вечерю моркви — там ще є подекуди покинуті корінці.

— Не піду! — огризається Капловухий, — хоч і сам не вечерятиму, нехай по-моєму буде!

— Ох, ти ж Осел упертий! — скаже Зайчиха-Мама, і потупає шукати моркви сама.

Аж надокучило Капловухому слухати, що його все Ослом дряжнять.

— І що воно за Осел, хотів би я знати? — подумав собі.

А як подумав, то й вирішив сходити до Осла в гості та придивитися до нього ближче. Пішов, заховався в стайні та й придивляється.

А пан-господар саме запряг Вухатого в воза, сам сів на віз, узяв віжки в руки, та:

— Гей, Оселику, гей!

А Вухатий — ні з місця.

— Гей, Оселику, гей!

Ані руш...

І пан-господар чого вже тільки не робив: і сіном виманював Оселика, щоб тяг воза з двору, і ставив поперед нього та з усієї сили за уздечку тяг, і бив Вухатого дошкульно батогами — ніщо не помагає. Утомився пан-господар, знову сів на воза та й задумався. І прийшло йому в голову таке: раз Вухатий упирається назад, коли його тягти вперед, то спробую я тягти його назад — чи не рушить він тоді вперед. Так і зробив. Ухопив Вухатого за його довгого хвоста, натужився й потяг з усієї сили.

Тоді Осел рушив уперед і потупав, і потупав, і повіз воза, куди панові-господареві треба було.

А Зайчик аж за животики хапається та регоче. Насміявся-насміявся та раптом і задумався:

— А доброго хвоста дав Бог

Оселикові! От би мені такого! Бо йому ж він тільки шкодить! От ба-чите, як його обдури́в пан-господар!..

І як вернувся Осел з роботи, Капловухий підійшов до нього та й каже:

— Я — Капловухенький. Будьмо знайомі. Я бачив, як пан-господар знущався з тебе. А все через той хвіст...

Осел уважно слухав, помахуючи довгим хвостом із китичкою на кінці.

— Так, усе через твій довгий хвіст. І навіщо він тобі здався? Щоб пан-господар і далі мучив тебе?.. Знаєш що: давай поміняємося хвостиками: бери мою пухнасту пампушечку — за неї тебе вже ніхто тягати не буде, а мені дай свого хвоста!

Осел довго-довго думав, а тоді й каже:

— А що я з твоєю пампушечкою робитиму, як мене мухи обсядуть? Чим я тоді відганятиму їх?

Зайчик засміявся:

— Які ж тепер мухи? Зимою мух не буває, а до весни ще далеко-далеко.

— І справді, — подумав Осел. Радо відчепив свого довгого хвоста, прив'язав його Зайчикові, а той приліпив йому свою сріблясту, пухнасту пампушечку. І вони попрощалися.

І як там уже Осел далі жив із своїм паном-господарем, не знаємо, а от Зайчик Капловухий відтоді став у лісі пишатися своїм довгим осялячим хвостом — іде й не гляне ні на кого...

А всі звірята і пташки в лісі ду-

же дивувалися і в один голос казали:

— Ах, ах, ах, який у Зайчика Капловухого чудовий хвостик!

І Зайчик тішився.

Та недовго. Бо як тільки погнався за ним одного разу Старий Вовк, він, як звичайно, кинувся навітки: Вовк женеться, а він тікає, Вовк іще женеться, а він тікає; він тікає, а Вовк — за ним: ось-ось дожене, бо Зайчикові довгий хвіст заважає... А тут колючий куш на дорозі: зачепився Капловухенький хвостом і впав...

— Оце ж і моя смерть! — майнуло йому в голові. Але він був спиритний Зайчик. Мерщій осялячого хвоста відв'язав, покинув, а сам — драла!

Добіг Старий Вовк до куша, побачив хвоста, понюхав:

— Хе! Та за ким же я гнався?! Це, виходить, був Осел, а зовсім не Заець... О-хо-хо! Старосте моя, старосте!..

І, зажурений, подався шукати іншої поживи в лісі густолистому.

Капловухий згодом свого осялячого хвоста знайшов, приніс додому й почепив на дереві коло своєї заячої хатки:

— Хай вивітрується. А як настане весна та будуть мухи, напевне Осел Вухатий прибіжить розмінюватися. Тільки я до нього перший не піду, ні!

Так само думав у себе в стайні Осел Вухатий, що з його пампушечки, дарма, що вона була і срібляста, і пухнаста, дуже кепкував увесь курячий рід у подвір'ї:

— Щоб я пішов до нього розмінюватися? І не подумаю! Ні, нехай він перший прибіжить!

Дідусько

БОЖИЙ ДАР

Летять краплини, мов кришталь,
Втішається нива.
Паде дощик, Божий дар,
Добрі будуть жнива.
А як сонечко й проміння
Зішле та погріє,
Чого ниви більше треба?
Все зерно доспіє.
Прийдуть жінці, стануть жати,
Та пісні співати,

От принесе, рідна нива,
Хлібину до хати.
Коли дощиком та сонцем
Бог нас обдарує,
Тоді й нива, своїм плодом
Всіх нас нагодує.
Вдячні ми за тепле сонце,
Отче наш небесний,
І за ниву і за дощик
Й всі дари чудесні.

Д. Калатало

Як пташки будують гніздечка

Марійка й Інночка стоять під вікном і приглядаються ластівкам. Ось вони одна за другою прилітають і несуть у дзьобику кусник мокрої глини. Потім приліплюють її до вікна. Навіщо?

Саме надійшов їх вуйко. Дівчатка повели його під вікно й запитали, що це задумали ластівки робити? Чи може будують гніздечко? Як довго це триває? Як воно буде триматися так високо? Чи є й інші пташки, що ліплять гнізда?

— Чекайте діти! Не все зразу. Отже найперше ластівка. Глина, яку вони приносять у дзьобику — липка, бо вони домішують до неї свою слину. Глина швидко сохне і стає така міцна, що може триматися роками. Як довго вони будуватимуть? Коли глина є близько, тоді гніздечко швидше збудується. Коли треба далеко літати, тоді довше. Знаємо точно, що пара ластівок, коли мають молодят у гнізді, за день прилітають і відлітають

около 600 разів. Кожний раз принесуть маленьку комашку, яку схоплять у повітрі.

— А як ластівки ліплять гніздечко? Крилами чи ногами?

— Де там крилами чи ногами! Всю роботу виконує їх носик-дзьобик. Він набирає глину, місить її і втлочує в гніздечко. Це важка робота для таких малих пташат. Але вони є добрими майстрами.

— А чому горобці не ліплять гнізд? — спиталася Інночка.

— Горобці — то добрі лінхюхи. Їх гнізда під кривлями, в ринвах, а дуже часто відбирають гнізда силоміць у ластівок. Роблять їм велику кривду.

— А які птахи ще ліплять гніздечка? — питають цікаві дівчатка.

— Є багато пташат, що так само цікаво й уміло будують гнізда. Особливо цікаві будови гнізд двох птахів — флямінга й ганчарика. Та вони в нас на Україні не живуть.

— Розкажіть про них! Ми дуже цікаві, в один голос зашебетали Марійка й Інночка. — Чи ви, вуйку, бачили їх?

— Так, у зоопарку. Але про їх гнізда я прочитав у книжках і бачив їх у музеях.

Флямінги або йнакше звать їх „червоними гусками“, живуть на півдні Європи. Це досить великий птах, що живе коло річок і любить багна. Ноги й шия в нього дуже довгі, а сам тулуб малий і короткий. Сам птах рожевий або червоний і виглядає дуже кумедно. Живуть ці птахи великими громадами. Коли рано глянути на беріг озера або ріки, то весь беріг видається наче обведений муром із червоної цегли. Коли придивитись, то це флямінги стоять у воді і ловлять рибу.

— А чи є ці птахи в нас, в зоопарку?

— Певне, що є. Підіть, подивіться. Цікаві птахи! От ці флямінги будують гнізда з глини й піску. Гніздо їх усе при березі, там де плитко. Виглядає, як кіпець, внизу широкий, а вгорі вужчий. А ціле гніздо високе аж на метр (3 фіти) і вистає з води, або ціле над водою. На верхку кіпця є гніздечко. На такому високому гнізді й сидять ці чудернацькі гтахи.

— А чому вони роблять таке високе гніздо? — питає Інночка.

— Самі подумайте: як може птах сідати на гніздо, коли має такі довгі ноги? Де він може їх умістити? От тому й гніздо будують таке високе, як їх ноги. Сідаючи на гніздо, він ноги спускає вниз. Оце гніздо вигідне до висиджування яєць. Мало того: сидячи на

Пара ластівок, коли мають молодят у гнізді, за день прилітають і відлітають около 600 разів.

гнізді, флямінго ще й може зловити рибку, бо в нього довга шия. Отак дві праці відразу виконує птах: висиджує яєчка й не мусить їти шукати поживи, бо вона сама підпливає! От і все, що можу сказати вам про тих птахів!

— А ви казали, що є ще ганчарики, які роблять цікаві гнізда з глини.

— Другим разом, дорогі дівчатка, мушу йти до праці. Про цю пташку, що живе в Америці, треба довше оповідати, а я не маю часу. Тим часом будьте здорові!

Вуйко Квак із Клівленду

Весняні танки

Allegretto mf f

У про-зо-ро- му стру-моч-ку вся кри- за роз-та-ла

mf

Про-ки-ну-ли- ма-лі ри-б-ки тай за-тан-цю-ва-ли

f

Про-ки-ну-ли- ма-лі ри-б-ки тай за-тан-цю-ва-ли

The musical score is written for voice and piano. It consists of three systems of staves. The first system has a treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/8 time signature. The tempo is marked 'Allegretto' and the dynamic is 'mf'. The lyrics are 'У про-зо-ро- му стру-моч-ку вся кри- за роз-та-ла'. The second system has a treble clef with the same key signature and time signature. The dynamic is 'mf'. The lyrics are 'Про-ки-ну-ли- ма-лі ри-б-ки тай за-тан-цю-ва-ли'. The third system has a treble clef with the same key signature and time signature. The dynamic is 'f'. The lyrics are 'Про-ки-ну-ли- ма-лі ри-б-ки тай за-тан-цю-ва-ли'. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note pattern in the left hand and a more melodic line in the right hand.

У прозорому струмочку
Крига вся розтала
Прокинулись усі рибки
І затанцювали.
Сонце пригріва тепленько
Квіти розцвітають.
Над струмочком веселенько
Бабки вже кружляють.

Із своєї нірки виліз
Рак великий — чорний
Рибкам каже: „Я до танців —
Теж хлопець моторний“.
На зеленім беріжку
Заквакали жабки,
Як побачили ці танці
Тай пішли в присядки.

Ніна Наркевич

Пригоди неслухняного Цвіркунчика

Старий горобець-тато зажурився. Всі діти (а було їх четверо) вдалися йому, чемні, слухняні, гарні. Одно лише наймолодше — Цвіркунчик якесь не таке, як другі. Вередливе, вперте і що хоче, те й робить. То лізе на край гнізда і мало не випаде, то навмисне сідає на краєчку сухої гілячки, яка може зломитися, то дзьобає братчиків і сестричку, а само кричить, репетує, немов би його били. І скільки тато і мама-горобчиха його не навчають, не просять — нічого не помагає.

Аж ось і прийшов час покидати гніздечко, вилітати на світ Божий, зачати самому шукати собі поживи. Горобець-тато навчає діточок — яка то воно штука літати. Так і так:

— Треба випростуватися, витягнути шийку, розпустити крильця, підстрибнути і раз-два-три підскочити, тай ффурррр — полетіти.

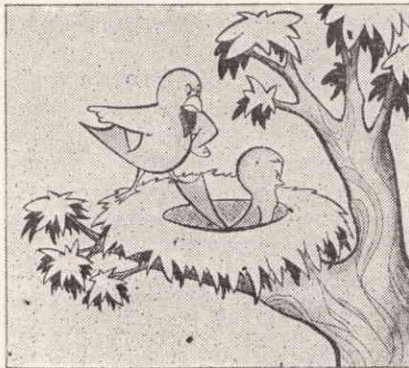
Всі діти слухняно виконують приказ тата і одне за одним вилітають з гнізда, та сідають рядочком на найближчій галузі дерева. Лиш один Цвіркунчик — і ні, і ні! Не рухається з гнізда! Скільки його не вговорюють, не приказують і не просять. Вперлося, сидить у гнізді, розпустило крильця і гадки не має рушитися з місця та ще й цвірінькає собі:

— Сі-сі-сір! А хіба ж мені тут, у гнізді зле? Тут мені тепло, мякенько, а гіляка тверда. Та ще чого доброго, могу і впасти... Ні, я не хочу лігати. Не буду! Мені тут добре!

— Чи ти розуму не маєш? —

крикнув сердито тато-горобець. — Всі горобці літають, ніхто вічно в гнізді не сидить і ти не будеш. Ти ліньтяю, ти неробо, ти, ти! Чи ти думаєш, що ми обоє з мамою вічно будемо тебе кормити? Гайда мені з гнізда! Сміло! Розпусти крила й лети!

— Ці-ці-ці! Сір-сір-сір! — засміявся Цвіркунчик, потім позіхнув, сховав головку під крильце та й давай дрімати, так начебто

— Чи ти розуму не маєш, — крикнув сердито тато-горобець.

не до нього й не про нього говорилося. Це дуже розсердило тата-горобця. Насилу висунув синка дзьобком на сам краєчок гнізда і крикнув:

— Цвірінь-цір! Летиш чи ні?

В цю мить Цвіркунчик мало що не впав додолу. Рад-нерад розпустив крильця і фрр-р полетів, полетів. І не задержався на гіляці біля других, ні. Зажмурич очка, та й полетів без памяти, з вітром і — нехай діється воля Божа... Он як.

— Боже, рятуй! — скрикнула мама-горобчиха. — Пропало, пропало на віки! — І заломила крильця з одчаю.

А Цвіркунчик ще трохи коливався на вітрі, поки знесилений не впав на стежечку малого квітника. Стежечка була висипана жовтим пісочком, довкруги пахли квітками, літали мушки і метелики, гріло сонечко.

— О, як гарно, як добре! Сір-сір-сір! — заспівав собі та давай то підстрибувати, то порпатися і купатися в пісочку. Нагло побіч нього з'явився тато-горобець і строго крикнув:

— Цвірінь-цір! Вертайся до гнізда. В цю мить, тут небезпечно! Скоро, скоро, раз-два-три! Лети зі мною враз!

Та де там! Воно й гадки не має. Порпається собі в пісочку, підстрибує, а далі каже:

— Ні, татусю, я не хочу вертатись, мені тут так добре, весело. Я не хочу літати. Хіба ж я не можу стрибати?

Тут татко-горобець зачав уговорювати його, згадав про kota, про яструба. А далі покормив синка то хробачком, то вложив йому в дзюбок кілька зерняток піску, то малюсенький камінчик для апетиту, та дрібку зеленої салатки. Бо думає: може він голодний, може знесилів. А він попоїв і сидить, не рухається з місця. Вкінці так розсердив тата, що цей клюнув його дзьобом поза вуха, поза вуха, й крикнув:

— Оставайся само! Ти неслухняне, вперте... Пропадай!

Сказав і сам повернувся до гнізда. А там мама-горобчиха в слю-

зах за своїм любимцем. І всі посумніли, немов би їхній братчик уже на віки пропав.

А наш Цвіркунчик тимчасом грається, тішиться сонечком, про гніздечко геть чисто забув.

Аж тут нагло повіяло холодним вітром і почало смеркатися. Не досить того, ще чути було дивний шум і стукання, наче якась хода. І на стежці несподівано з'явилася велика тінь, наче якогось грізного створіння.

— Що це? — серденько Цвіркунчика забилося тривогою. — Щось суне до мене. Ох, це щось страшно! Я... я... боюся... О-о, воно щораз ближче, вже досягає мене...

Згадав про kota і цілий затрусився.

— Татку! Мамо! Сір-сір-сір! Рятуйте!...

І тут пригадав собі, що треба втікати, летіти. Роглянувся, а перед ним ні кущика, ні дерева, лише високий паркан.

— Все одно, досягну, долечу...

Але не вдалося. Вже туй-туй було вхопитися пазурчиками, коли нагло сили його опустили і він шур-р-рр, зісунувся на землю. Оглянувся, а те велике й страшне — вже ось-ось. Серце почало битися бух-бух. Він затремтів:

— Це вже моя смерть! Ой, пропаду я тут марно...

Та й уже готовився на смерть. А тут, несподівано сталося щось чудесне, немов саме сонце, саме небо прийшло на поміч маленькій пташині. Ось, щось мякеньке, тепле, ніжне обвилось довкола нього, підняло легенько, піднесло й посадило високо на дашок аль-

танки, що притикав до дерева. Так зробило і само десь щезло. Що це таке було? — І в цю мить уже і тато-горобець і мама з'явилися. Взяли Цвіркунчика між себе й я-кось удалося підлетіти з галузки на галузку та до гніздечка. О, яка там була радість, яке щастя бути знов між рідними.

Цвіркунчик поцілував тата і маму в крило, перепросив за непослух і обіцяв, що більше цього не буде. І ще додав:

— Татку, а що це було таке

мякеньке, добре, ніжне, що мені прийшло на поміч у моїй великій біді?

— То ти не знаєш? Та ж це була ручка доброї дівчинки Марусі, нашої приятельки. Вона відразу пізнала, що ти мій синочок і врятувала тебе. Добра, славна дівчинка!

— Зате, татку, як я підросту, то буду їй співати: Сір-сір-сір... Ціпу-ціпу-ціпу! — сказав Цвіркунчик, позіхнув, устроїв голівку під татове крильце й заснув.

Олена Цегельська

Я НЕ БАЧИВ УКРАЇНИ

Я не бачив України,
В Україні я не жив.
Та одну її, єдину,
Я всім серцем полюбив.

Бо в хвилини вечорові,
У святкові тихі дні
Чув я мамині чудові
Оповідання й пісні

Про Дніпро широкий, синій,
Хвилі вод його ясні,
Що стрімким потоком лине
Через кручі кам'яні.

Про степи Херсону чисті,
Що пшеницею шумлять,
Сонця промені іскристі
З неба землю золотять.

Бо в хвилини вечорові,
У святкові тихі дні
Чув я мамині чудові
Оповідання й пісні...

Про ліси густі Поділля,
Про діброви і гаї,
Де в красі рясного зілля
Все щебечуть солов'ї.

Про гуцульську полонину,
Про гірські хребти Карпат,
Біля двору — яворину,
А в дворі — вишневий сад.

Про всю землю солов'їну
Мені мама повіли
Й ніби силу соколину
В серце юнеє влили.

Я не бачив України,
В Україні я не жив.
Та одну її, єдину,
Я всім серцем полюбив.

Ток

Півник Ток дуже добрий господар. Він уважно доглядає курочок у курнику. Вранці прокидається раніше за всіх. У курнику нема годинника-будильника. То ж півник будить усю свою родину голосно гукаючи — ку-ку-рі-ку! Курочки і курчатка прокидаються і вибігають на подвір'я. А півник вже кличе їх до снідання: ток, ток, ток! На подвір'ї є ще качки. Вони з'їдять те, що їм у миску Бабуся насипле, та ще хотять і те зерно з'їсти, що для курочок насипано. Підходять помаленьку... А півник пильнує, зараз побачить, що качки підкрадаються. Як підскачуть, як закричить, ніби каже:

Ток, ток, ток! Зернятка для курочок!

Ви своє з'їли, тікайте поки цілі! Підійдете — буду бити! Ви наїлися, вже ситі.

А зерно для курочок, ток, ток, ток, ток, ток, ток, ток!

Та й прожене качок. І підуть тоді качки на річку, пливати.

Тоді з дровітні вискакує крілик. Скаче до курочок і разом з ними їсть зерно. Ток його не відганяє. Бо Ток і крілик — приятелюють. Колись сердитий гусак погнався за кріликом, хотів його вдарити. А Ток підбіг і оборонив крілика, набив гусака. Наїдяться курочки і йдуть собі по подвір'ї ходити. І крілик скаче біля них, грається з курчатками. Найбільше всі вони люблять гратися в доганялки. Курчатка тікають, а крілик їх доганяє. А потім — крілик тікає, а курчатка його доганяють. А півник дивиться і хвалить їх, що мирно та чемно граються, каже — ток, ток, ток!

Л. Гаєвська-Денес

КУРОЧЧИНА ПОМИЛКА

Як було у Курочки
Семеро курчат,
Та й одно згубилося:
Де його шукать?
Двір увесь оббігала,
І десь у кутку
Дівчинку надібала —
От такісіньку!
Ще дівча не дуже то
Й видне від землі,
Ледве-ледве тупають
Ніженьки малі.
Сонячне волоссячко,
Вбрання пухове

Золотом аж світаться...
Ну — курча живе!
Курочка задумалась,
Тільки — глип! та глип!
І в дівча вчепилася:
„Цип-цип-цип-цип-цип!
Ну бо,йди до гурту вже!
Де це ти було?“
Тягне за рукавчика,
Щоб до неї йшло...
А дівча насупилось:
„В нашому роду
Роду всі козацького...
От, і не пі-ду!“

О. Кобець

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Малі друзі Кобзаря

Прилітайте мої любі,
 мої голубята,
З киргизами убогими
у степ погуляти...
Вони — убогі, вони вже голі,
Та на волі ще моляться Богу...
 Т. Шевченко

Далеко на схід від України жили в степу киргизькі діти: хлопчик Тангіз та дівчинка Кайса. Разом із татом і мамою вони кочували по степу з невеличким табуном коней. Хати в дітей не було, її заміняло шатро, що натягали його батьки в тому місці, де на деякий час спинялись.

Літньої пори, коли трава в степу жовкла від спеки та він не зеленів більше, батьки вибирали для свого постою місце над річкою. Там вітер із пустелі намів великі гори піску, що їх звали „тали“^{*}). Тут не було ні гаїв, ні лісочків. Тільки де-не-де над водою росли лози.

Хоч і бідне життя було в дітей, та на волі. Зранку до вечора вони бігали між талами, ховалися, шукали на березі річки камінчиків, бігали на високу гору, що була поблизу, а коли тато дозволяв, сідали на молодих коників з їхнього табуна та й летіли назустріч вітру з веселим посвистом та гиком. Приходив вечір. Зтомлені діти при-

бігали до шатра спати. Там знаходили свою вечерю: пінистий пахучий кумис^{**}) та шматок свіжого ячмінного коржа, що спекла їх матуся. Діти не вередували. Вони чули себе щасливими коло своїх батьків у просторому вільному степу.

Але одного вечора вони прибігли до матері дуже стурбовані. Наперебій кожен поспішав розповісти матері новину.

— Знаєте, мамо, недалеко від нашого постою живуть уруси. В них велика хата. Там високі стіни й навколо вали, а по них ходять дядько з рушницею. Хто живе в цій хаті? Як би можна було звійти подивитися?

Мати серіозно сказала:

— То фортеця, діти. Там уруси тримають своїх злочинців. Ви краще не підходьте близько, щоб часом чого не трапилось з вами.

— Е, ні, мамо, то не всі там злочинці, — відповів Тангіз. — Я бачив там одного разу чоловіка. Він сидів на валу. Я сховався в буряні та стежив за ним. Він, видно, хворий був, так поволи йшов. Тоді сів, оглянувся навколо, витягнув з хляви олівець і папір, зовсім такий, як, пам'ятаєте, ми бачили в місті в одного пана, а тоді став писати. Пише, а з очей сльози плывуть, обітре їх та й знову пише. Хто б то міг бути? — закінчив хлопець.

^{*}) Тали — це купи піску, які вітер надуває з пустелі, часом на них ростуть лози або бурян.

^{**}) Кумис — кобиляче молоко, яке пють степовики: киргизи, калмики.

— А може він голодний був? — несміливо додала чорнокоса Кайса. — Знаєш, що? Другий раз ми підстержемо його та запитаємо, чого він плаче. А як би ви, мамо, дали нам трохи кумису й хліба, то ми б його почастували.

Мати замислилася.

— Хто його зна, діточки, все може бути. Старий Ганиз колись оповідав, що багато тепер до Орської фортеці привезли невинних людей. Нікого вони не вбивали, нічого не крали, тільки влада ними незадоволена. Може той невільник ні в чому не провинився теж... краще все таки не ходіть туди, щоб якої біді не трапилось, — сказала вона.

Та малий Тангіз ніяк не міг заспокоїтись. Другого ранку, ледве сонце зійшло, він був уже на тому самому місці. Та дарма, нікого там він не побачив. Тільки з фортеці долітали згуки тарабану та різні вигуки: „Раз-два“, „р-равняйсь“. Десь засурмила труба. Знову все затихло. Вязень не прийшов. Маленька Кайса підбігла до Тангіза та потягнула його рукав:

— Покинь, Тангізе, бачиш він не прийшов. Ходім до річки! Я там знайшла гарні камінці.

Неохоче покинув своє місце Тангіз. Він дуже хотів ще раз побачити таємничого вязня, що так плакав тоді, сидячи на камені.

Проминув тиждень. Кілька разів прибігали діти на те саме місце та таки нікого там не побачили. В неділю по обіді, коли батьки лягли відпочити в холодочку коло шатра, діти побралися за руки та в своїй святковій одежі пішли над річкою до гори. Вони дуже люби-

ли вилазити на самий вершечок та дивитися звідти на степ, що здалеку голубів, а по ньому виляса срібляста дорога далеко, далеко... Швидко стали підніматися вгору і враз стали, як вкопані. На камені в кількох кроках від них сидів той самий чоловік, що так їх цікавив. Він не бачив дітей. Очі його були звернені на захід, куди виляса дорога, де синіли неосяжні простори. Уста його тихо ворушилися, ніби він молився. Він став поволі витягати маленьку книжечку та олівець з холяви. Раптом здригнувся, бо завважив дві пари маленьких блискучих оченят, що пильно стежили за ним.

Потім він усміхнувся до дітей та й промовив ласкаво:

— Ой, як же ви мене налякали, маленькі! Я ж подумав, що то фельдфебель чи вартовий прийшли по мене... Добрий вечір вам. Звідки ви тут узялися?

Хоч чоловік говорив не по-їхньому та Тангіз трохи зрозумів його. Очі в нього були ласкаві, він був такий привітний... Тангіз наблизився та й почав відповідати, добираючи слова, як його тато, коли розмовляв з урусами, що іноді приїздили до них купувати коні.

— Це наш постій недалеко звідси. Сьогодні неділя, ми пішли на гору подивитись. А ти хто такий? Ти з фортеці?

— Так, я з фортеці... — лагідно відповів чоловік.

— А-а-а чому ти мусиш бути там? І... чому в тебе це? — показуючи рукою на виразні сліди кайданів на руках, запитався Тангіз, та й почервонів.

Він став поволі витягати маленьку книжечку та олівець з хляви.

— Ти... злодій? — додала собі маленька Кайса, нерішуче торкаючись його рук.

Чоловік відхнув:

— Ні, мої любі, не злодій я, та й нічого недоброго не робив, але так вийшло...

— Чому, чому, скажи нам дядечку, — вже осмілів Тангіз.

— Вивчитесь, підростете, тоді зрозумієте. Я тут тому, що любив дуже свій край та волю... — додав уже зовсім тихо вязень.

Та, раптом, ніби відкидаючи все сумне, він усміхнувся знову й сказав:

— Я радий, що зустрів вас. Приходьте що-неділі сюди. Я тільки в неділю можу виходити сюди. Будемо гратися з вами, а тоді може я вас усіх намалюю...

— Як то намалюєте? — здивувалася Кайса.

— Та то ти хіба не бачила, як вимальовують людей. Памятаєш, у того пана в Оренбурзі, як ми відвозили йому кумис? Там теж такі

малюнки були... — відповів їй Тангіз.

Тим часом у фортеці засурмили. Чоловік швидко встав та й побіг з гори й зник між талами.

З того часу не було ніодної неділі, щоб Тангіз і Кайса не ходили на гору чи на вали фортеці до їх нового приятеля. Вони його дуже полюбили. Він був добрий, співав гарних пісень, навчав гуляти в різні цікаві гри. Казав, що як малий був, то завжди так гуляв із своїми друзями-пастушками, як пас ягнята. Часом він ставив їх перед собою, або садовив та перемальовував на папір. Для Тангіза він намалював польового ховрашка та коня, для Кайси гарного метелика, що якось вона зловила на малиновій квітці будяка. Кожної неділі мати передавала для дядька Тараса (так він велів себе звати) глечик з кумисом та шматок свіжого пшеничного коржа.

Так тепер проходили неділі з дітей. Скоро вони дізналися, що їхній приятель — Тарас Шевченко, — маляр і поет.

— Такий добрий дядько Тарас. І чому він у неволі? Чому йому не можна їхати до свого краю? — нерідко питали діти матері.

Та мати тільки сумно хитала головою:

— Не знаю, мої любі. Виростете, самі дізнаєтесь.

Настала осінь. Усе рідше відвідували діти дядька Тараса. Все рідше став він виходити з фортеці. Нездужав бідний, тужив...

Незабаром батьки Кайси та Тангіза стали лаштуватися в дорогу. Треба б було міняти постій, бо коні вже не мали досить трави. Вони подалися на південь. Ніколи вже більше не бачили свого приятеля діти, але пам'ять про нього зберігали до самої смерті.

Ніна Наркевич

ПРИВІТ ТАРАСОВІ

Я, білявка Галя,
Дівчинка маленька,
Віршиком вітаю
Нашого Шевченка.

Віршиком вітаю
Нашого Тараса
Він бо України
Слава і окраса.

Я портрет Шевченка
Приберу в зелене,
Щоб Тарас злегенька
Усміхнувся до мене.

Роляник

ВЕЛИКДЕНЬ

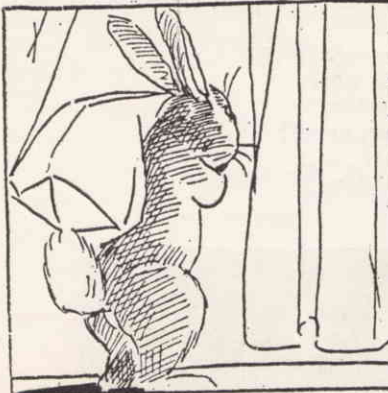
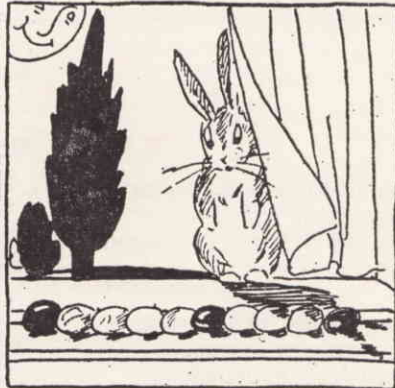
Зайчик-збиточник

Наближався Великдень. Матуся варила й пекла гарні смачні страви. Ірця та її молодший брат Юрчик весь час були в кухні. А тому, що вони перешкоджали мамі, вона дала їм різні фарби й сказала йти до їдальні фарбувати крашанки.

Діти радо побігли й зайнялися

цікавою працею. Ірця фарбувала, а Юрчик помагав. На столику, коло вікна, Ірця порозкладала Великодні крашанки: червоні, сині, жовті, рожеві. Ох! які ж гарні крашанки!

Діти скінчили фарбувати яєчка й побігли в садок бавитися. А тимчасом Зайчик-збиточник заглянув

у віконце й побачив крашаночки. Обережно поскладав їх у торбинку і побіг у ліс.

— Зроблю дітям несподіванку. Сховаю зараз крашанки, а вночі покладу їх в садку між квіточками. От буде несподіванка! От буде потім радість, як знайдуть крашанки! — Так надумав собі зробити Зайчик-збиточник.

Як прийшла Ірця до хати й побачила, що крашанок немає, почала плакати й питати: Мамочко! де мої крашаночки? Я тут їх поклала, а хтось забрав.

Всі шукали, але крашанок не

знайшли. Зажурені діти лягли спати.

А вночі Зайчик-збиточник порозкладав крашанки під підніжками, пролісками, нарцисами та тюльпанами.

Раненько вийшла Ірця до садку і очам своїм не повірила. Під квітками лежать її мальовничі крашанки. Як гарно вони виглядали! Позбирала їх до кошика. Під одним тюльпаном лежала записочка:

— Любі діти! З празником! Христос Воскрес! Вітає Вас Біле Вушко — Зайчик-збиточник.

Все те бачив і записав

Вуйко Квак

У ВІНКУ

Стежечками та доріжками
По зеленому саду —
Ту-пу, ту-пу, ту-пу ніжками —
Я піду, та й піду, та й піду...

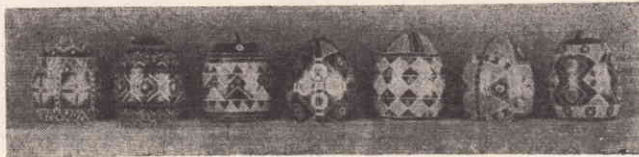
Ту-пу, ту-пу, та й дочапаю
Аж до самого лужка,
Заряснілого кульбабою.
І сплету я з кульбаби вінка.

Синім рястом, забавляючись,
Я віночок перевю,
Та й надіну, не вагаючись,
На біляву голівку свою.

І до копанки — обніжками,
Що по них — густий чебрець,
Ту-пу, ту-пу, тупу ніжками —
Я піду та й піду навпростець.

Гляну в копанку — здивуюся:
Там — красуня... та чия?
Задивлюся, залюбуюся:
Чи це я, чи це, може, не я?!

О. Кобець

ДЕНЬ МАТЕРІ

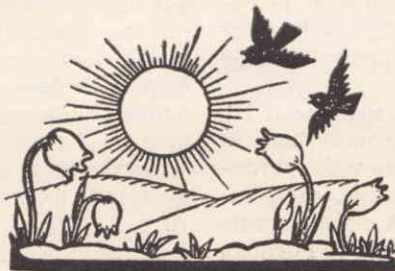
ХОТИЛА Б БУТИ...

(До свята Матері)

Раз із школи поверталися
Першоклясниці, й по ширості
Розмовляли-похвалялися:
Хто ким хоче бути, як виросте...
Та, що в неї очі — зіроньки,
З неба вкрадені криницею,
Каже: „Я б хотіла, дівоньки,
Буть сестрою-жалібницею.
Я з недужими, як з рідними,
Як з маленькими б, гляділася,
Сокотала б я над бідними,
Щоб найменше їм болілося;
Щоб і в снах їм увижалося,
Що хтось їм помага...“
І з гурту обізвалися:
„Ага, ага, ага!“
Друга — личко в ластовинячку,
Носик — від горобиняточка,
Вся худіша за билиночку, —
Каже: „Буду я, дівчаточка,
В світі перша між великими,
Щоб знання того набратися,
Як робить мости над ріками,
І шляхами обшивати світ, —
Так, щоб скрізь усі втішалися
З уміннячка мого...“

І з гурту обізвалися:
„Ого, ого, ого!“
Третя — з кіскою шовковою,
Що до пояса спадала їй,
Каже мовою медовою:
„Я б хотіла бути швалею:
Я б до вечора від раннячка,
І ночей не досипаючи,
Тільки й шила б нові вбраннячка,
То вдягаючи, то скидаючи,
І тим дуже б я пишалася,
На заздрих не лиха...“
То з гурту засміялися:
„Ха-ха, ха-ха, ха-ха!“
А четверта — чорнобривенька,
Ні повільна, ні хапливенька,
Досі йшла, немов нахмурена,
В світ широкий задивляючись,
Наче в море дум занурена, —
Ця сказала, не вагаючись:
„Я б хотіла бути Мамою,
Ну, такісінькою самою,
Як Матінка моя...“
І всі гуртом озвалися:
„І я! І я! І я!“

О. Кобень

Дарунок для тата

Марусинка — сирітка. Її мама вмерла, як Марусинка була ще дуже маленька. Вона живе з татом і бабунею. Вони дуже люблять дівчинку та прикладають всіх сил, щоб Марусинка не почувала того, що вона сирітка.

Та одного разу Марусинка прийшла зі школи заплакана й сумна.

— Що з тобою, дитинко? — запиталась бабуня. — Чи хто тебе скривдив?

— Ні, бабуню, я так... — була відповідь.

І довго не могла довідатись бабуня в Марусинки, чому вона плакала.

Аж ввечорі в ліжку, коли скінчила свою молитву, дівчинка сказала бабуні, чому вона плакала в школі.

— Сьогодні вчителька дала нам малювати картки на День Матері. Учні стали хвалитися дарунками, які вони приготували для своєї мами. А що я скажу? Картку ту, що намалювала я дала Ганнусі, бо вона зовсім не вміє малювати, а як стали дівчата мене питати, що я подарую мамі, то я не витримала й розплакалась. Тетянка ще посміялася з мене, що не маю дарунку. Всі мають маму, всі в неділю будуть її вітати, а я?... — І знову полилися сльози з синіх оченят Марусинки.

— А ти не плач, маленька! Це сумно виростати без мами, але ти маєш тата, що любить тебе, доглядає, прикладає всіх сил, щоб заступити тобі маму. А є діти, що не мають ні мами, ні тата. І то Господь

не дає їм загинути! Добрі люди їм допомагають. А ми з тобою, давай, придумаємо, як би нам вшанувати твого тата в його день. Це свято буде за місяць в червні. Часу є доволі. Ти добре граєш на фортепіані. Вивчи якусь гарну нову песу спеціально для тата на його день. Я дам тобі паперу, намалюю для нього гарну картку, а я спечу на цей день пиріжок.

Бабуся поцілувала та перехрестила Марусинку й по-тихеньку вийшла до своєї кімнати.

Дівчинка довго ще не могла заснути. Вона вже не плакала, не сумувала. В думках вона вже уявляла цей веселий привітний день, коли вона вквітає стіл, поставить на ньому гарний пиріжок та покладе власноручно зроблену картку, а сама сяде за фортепіан і як тільки тато переступить поріг, заграє йому гарну пісню. Тато колись казав, що любить цю річ.

З такими світлими думками дівчинка заснула. А у сні бачила чудове зелене поле, вкрите барвистими квітами. Вона збирає квіти на День Тата, а ось і він іде по полі. Марусинка біжить до нього, а сонце їй просто в очі. Вона заплющилась, а як відкрила, то побачила, що то був сон. Та ніч минула й любе сонечко збудило її. Бесела й бадьора вискочила дівчинка з ліжечка та й побігла до школи.

Тепер вона знала, що сказати дівчатам, як почнуть з неї сміятися.

Ніна Наркевич

ЛІТО

ЛІТОМ У ГАЙКУ

Ліском-ліском — переліском,
Стежками й без стежок —
Юрбою галасливою —
Наскочим на гайок.
Сполошать сон перегуки
У тиші лісовій
І вивіркам, і зайчикам,
І стомленій сові.
Очима невидючими
Заблимає сова:
„Та я ж не спала ніченьку...
Увва, увва, увва!..“
Шугнуть урозтіч вивірки,
Гукнуть: „Ану, ловіть“ —
І вже вони — на дереві,
У гущі верховіть...
А зайчики у кущиках,
Де цвів весною ряст,
Питатимуть, причаєні:
„Та й що ж це за напасть?!“

О. Кобець

СОНЦЕ КЛИЧЕ

Тільки вихоплюся з хати —
Сонця, сонця повний світ:
Он пішло над лісом вигравати,
По кульбабі в лузі мерехтить!
Там — зелений гай золотить;
Там — голубить квіточки;
Там — над ставом сині тіті котить,
В небі протинаючи хмарки...
Стану, гляну, завагаюсь:
То й куди ж його піти,
Чи до лісу, чи до того гаю,
Чи до золотавої води?
Чую: кличе луг квітчастий;
Бачу: манить гай і ліс;
Знаю: жде мене і став хвилястий...
І... відразу хочу бути скрізь!

О. Кобець

Мурашки

На городі бавилися діти: Лідочка й Михайлик. Хлопчик робив фортецю на пісочку, а дівчинка виліплювала пиріжки, рогалики та інше тісто. На піску Михайлик побачив, як одна мурашка тягнула мертвого хробачка.

— Дивись Лідо, мурашка кинула хробачка. Певно, за тяжкий.

Хробак скотився з піскового горбочка в ямку. Мурашка вернулася до нього, схопила своїми кліщиками (зубками) і знову почала тягнути тією ж дорогою, до своєї хатинки. Кілька разів хробачок падав у долинку, а терпелива й сильна мурашка витягала його на горбочок. Вона хотіла вернутися до свого товариства з багатою добиччю.

— Діти! — кликала мама, скорше мити руки і до обіду!

— Мамочко, тут мурашка тягне великого хробака. Ходи сюди, подивися!

Мама підійшла, взяла патичок і допомгла мурашці перелізти через горбок, взяла дітей за руки і обіцяла розповісти їм про мурашок.

— Діти, знайте, що мурашки дуже розумні сотворіннячка. У них у хатинці порядок, чистота й порядок. Хатинку роблять у землі, найрадше під старим деревом. Кожна мурашка має свою роботу. Одні порядкують, другі доглядають малих діточок, інші мусять шукати і доставляти поживу. От одного з них ви бачили, як мучився з тим хробаком на піску!

— А чи мурашки кусаються? — Лідочка.

— Певно, що укусять того, хто

їх зачіпає, або коли бороняться перед напасником. Наші мурашки для людини не є небезпечні. От в Африці, там є великі мурашки. Вони нападають не лише на малі звірятка, але й на великі. Були випадки, що загризли малпочок. Ці мурашки цілою громадою залазять у стайні, нападають на курок і кусають їх зі всіх боків. Курка борониться, але не дає ради. Мурашки загризають її на смерть. Ці мурашки нападають навіть на гадюк. Вони спочатку нападають на її голову й кусають очі. Коли гадина осліпне, тоді зідають її всю й зіставляють чистий кістяк.

— А на людей ті мурашки нападають? — питає Михайлик.

— Ні! Люди самі бояться тих мурашок і, як вони появляються на селі, то всі й старі й молоді втікають чим скорше. Люди не можуть з ними дати ради. Але наші мурашки є корисні комахки. Їх не треба боятися.

Мурашки живляться переважно різними комахами. Вони особливо люблять різних гусениць. Всі гусениці є шкідниками садів, городів, поля, хати (гусенички молів нищать одіж) і т. д. Поїдаючи гусениць, мурашки приносять людям велику користь. Мурашок можна назвати ще й санітарами. Вони поїдають мертвих звірят, які занечисчують повітря. Як знайдуть забиту мишку, то обгризуть її так, що лишиться лиш чистий кістяк.

Діти подякували мамусі за оповіданнячко й побігли далі гратися на пісочок.

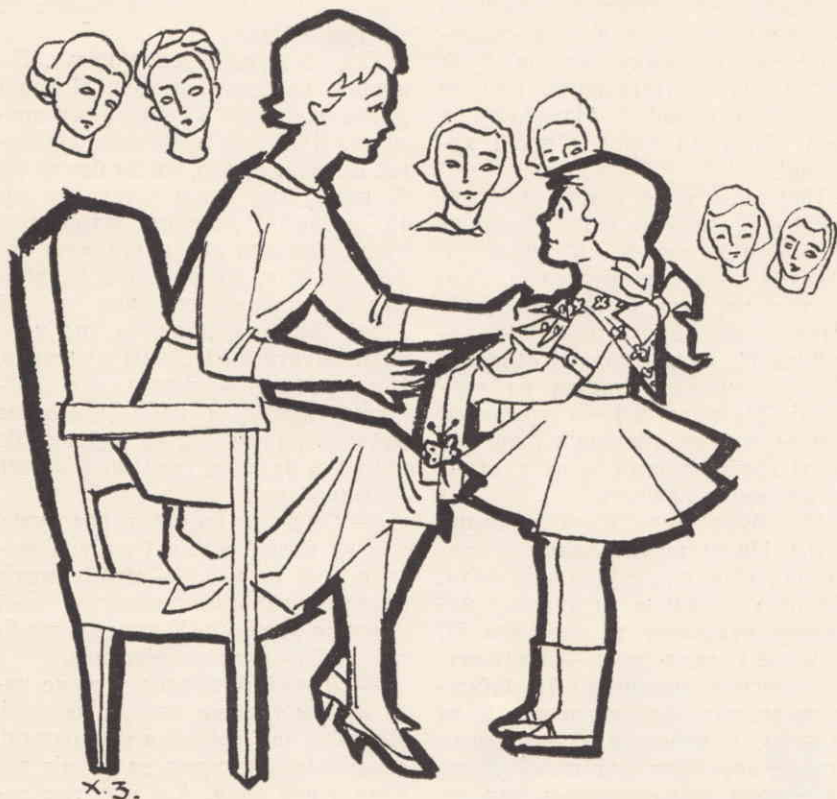
Л. Бачинський

Шовкова хустина

У крамниці, у дяді Олексі лежали на полиці шовкові хустинки. Всі вони були гарні та чекали покупця. А покупців було багато, бо наближалася весна й кожний скидав вовняну хустину або теплу шапочку та заміняв її на легеньку шовкову хустинку. Потихеньки шелестіли-розмовляли між собою хустинки. Нудно їм було лежати на полиці та чекати своєї долі.

Одна була найгарніша серед них: вся блакитна, а на кінчиках були намальовані гарні китиці квітів. Ці квіти так і манили до себе, виглядали, як живі. Коли її товаришки шептались між собою, вона тільки легенько зітхала та думала, хто її купить, яка буде її доля.

Одного дня до крамниці прийшла бабуня з ясноволосою, кучерявою внучкою. Вони купували

Наталочка подарувала своїй мамі рушничок, а на рушничку вишила метелика...

започ. Дівчина готувала своїй мамі подарунок, вишивала рушничок для неї на День Матері. Побачила дівчинка гарні хустинки та й стала просити в бабуні купити їй одну. Бабуня попрохала продавця показати їм хустинки ближче. Дядько Олекс, лагідно всміхаючись, став розгортати хустинки перед дівчиною.

— Яку ти хочеш мати, Наталочко? — запитала бабуня.

— Цю, з квітками, блакитну, — показала Наталочка і найкраща хустинка вже мала нову господиню. Через хвилинку вже вона була на головці в Наталочки. Бабуня заплатила гроші й Наталочка з нею пішла до дому в новій хустинці.

Почалося нове життя для хустинки. Куди б не йшла Наталочка, — чи до школи, чи в поле, чи в садок — все завязувалась тією хустинкою. Хоч як не берегла її Наталя, але одного разу таки загубила її, коли бігала в садочку. Сумно лежала хустинка на травичці. Навколо всі — травичка, дерева, квітки, тваринки були зайняті своїм життям, а на хустинку не звертали уваги.

Вже було тепло. Була справжня весна. Цвіли дерева, зеленіла трава, на грядках розпускалися квіти. Хустинка побачила на кущику маленьку пташечку та запитала її, де живе її господиня — Наталочка, просила допомогти їй добратися додому, але пташечка була зайнята. Вона сказала, що шукає гарних зерняток для своєї мами, бо й вони теж святкують так, як і люди День Матері. Хустинка лежала та думала:

— Зайчику, скажи мені, чи не чув ти щонебудь про мою маму? Зайчик зупинився, похитав голівкою та відповів.

— Ні, хусточко, не чув я ніколи про те, щоб хустинки мали мам. Запитай краще метеликів, вони скрізь літають, може вони бачили твою маму. Я знаю, що всі звірятка, пташки мають мам. А сьогодні клопоту в нас багато, бо ми готуємо подарунки для наших мам. Будь здорова, я шукаю салатки для своєї мами, майнув лабкою та пострибав далі.

Сонечко гріло тепло-тепло. Всі жучки, комашки вилізли зі своїх хаток погрітися в соняшному промінні. Хустинка побачила хрущика, питалася його, чи не бачив він її маму, але й він нічого не міг їй сказати. Раптом затріпотіли низько-низько над хустинкою чиїсь крильця. Це пролітав метелик над хустинкою, побачив на ній гарні квіточки, подумав, що живі та й опустився і сів на хусточку. Він спробував напитися соку з квіточки, що була намальована на хустинці, та нічого не вийшло, бо квіточка була не справжня, а лиш намальована.

— От дивна квітка, гарна дуже, але не пахне зовсім і соку ніякого в собі не має, — пробурмотів метелик та став чистити свої крильця лапками. Хустинка несміливо обізвалася до метелика.

— Любий метелику, я дуже рада що ти трошки спочив на мені. На жаль, мої квіточки несправжні, а намальовані, тому ти не міг добути з них соку. Але я хотіла тебе спитати, де моя мама? Ти скрізь літаєш, може ти знаєш це? Всі

сьогодні вітають своїх мам, я теж хотіла б привітати свою.

— Гм-гм... — відповів метелик.

— А як же ти звешся?

— Я? Всі звали мене „шовковою хусточкою“.

— Шовко-о-о-ва, шовко-о-о-ва, — протягнув метелик, — а може я твій родич? Мене теж звуть шовкопряд.

— Ех, ви чудні, — пролунав десь згори голос — нічого ви не знаєте, а я знаю все, все.

Це говорила товстенька гусинь. Вона сиділа на гілці шовковиці та все мотала якісь блискучі ниточки. Так дивно крутила своєю головою та все тягнула ниточку й завивала її як маленьку торбинку-ліжечко.

— От, ви й не знаєте, що обоє рідні мені, бо хоч ти, метелику, може й не повіриш, а колись ти був таким, як я. А тебе, хустинко, зробили з шовкових ниток, що напряла така ж гусинь-шовкопряд, як і я. Бачиш, як я роблю ниточки? Я багато, багато їм листячка шовковичного дерева, а тоді починаю прясти нитки. З них зроблю собі ліжечко. Коли воно готове, тоді ляжу собі в ньому спати. Зроблюсь тоді худа-худа, а під час сну в мене виростуть ніжки, вусики та крильця, зовсім такі, як у тебе, метелику. Тоді покину своє ліжечко та почну скрізь літати. Нас багато метеликів-шовкопрядів, а ліжечка наші — коконами їх звуть люди, — збирають, миють, чешуть і з цих ниточок роблять шовкову тканину. З шовкової тканини виробляють хустинки.

— То ти... моя мама, моя мама! — підстрибнув метелик. — Я по-

лечу, розкажу другим метеликам про це, — і метелик звився швидко вгору і полетів собі геть. А хустинка прошелестіла:

— То це ти мене зробила, маленька гусинько! Дякую тобі, що ти мені розповіла про це. Тепер я знаю, звідки я взялася. Але де ж моя Наталочка?

І в цей мент пролунав десь недалеко голос Наталочки:

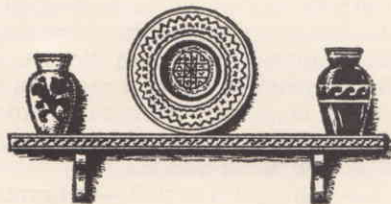
— Десь отут, бабуню! Я вчора тут бігала. Мабуть, згубила її в траві. А-а, ось вона! — і дівчинка підняла з трави хусточку. — Дивись, бабуню, хустинка моя ціла, навіть не заплямлена... — радісно гукнула Наталочка.

Вона знов завязала хустинку на головці. І побігла додому.

Хустинка раділа, що знову повернулася до дівчинки, хотіла їй розповісти про те, що почула від гусені, але сьогодні не було часу. Разом з Наталочкою вона була на Святі Матері. Там було багато дітей. Всі співали, говорили вірші, давали своїм мамам дарунки. Наталочка подарувала своїй мамі рушничок, а на рушнику вишила метелика зовсім такого, як був той, що був на хустинці, коли вона лежала в садку.

І хустинці було весело й любо, хоч своєї мами вона так і не знайшла.

Н. Наркевич

ПІСНЯ УКРАЇНСЬКИХ МОРЯКІВ

Чорне море — наше море,
Наші і Карпати,
Гей, яка ж ти, Україно,
Пишна та багата!
Лети, вітре, з полонини,
Та й понад степами,
Гей, рознеси нашу славу
Широко світами!

Надимай вітрила, вітре,
Серця в нас завзяті,
Чорноморці в Чорне море,
Пливуть погуляти!
Чорне море — наше море,
Наші і Карпати,
Гей, яка ж ти, Україно,
Пишна та багата!

Л. Гаєвська-Денес

Морська зірка

Л е г е н д а

Дуже давно в морі коло гарного піщаного берега жила мушелька. Там було гарно й весело. Хвильки пестили її, вітрець пролітав над нею, а сонечко посилало до неї своє золоте проміння. Іноді хвилі виносили мушельку на беріг і тоді діти, що приходили купатись, гралися нею та другими такими, як вона. А приходив вечір і знову набігали хвильки з моря та змивали її разом із товаришками в море. Всі, хто був тут разом із мушелькою, були задоволені своїм життям, тільки вона все нудилася. Їй хотілося жити в іншому місці, хотілося побачити інший світ, а не тільки свій рідний беріг.

Одної ночі, коли під ніжну коликсову пісеньку, що співали хвильки, всі мушлі та камінці відпочивали від денної спеки та мирно дрімали, мушелька не спала. Вона сумно дивилась в далечінь на хвилі, що мірно плескалися коло берега. Раптом вона завважила блискучі зірки в воді.

— Що це? Хто це? — запитала

вона в каміня, коло якого лежала. — Дивись, як там блищить в воді!

— Та то відбиток зірок у воді! Глянь у гору, то й побачиш, відповів їй камінь. Мушелька глянула вгору. Над нею в оксамитнім, темно-синім небі дійсно сяяли зірки. Різними кольорами мінилося їх світло, і кожна з них мала зовсім не таку форму, як мушелька. Вони мали кілька гарних кінчиків-ріжок, з яких ллялося це чудове світло. Мушелька заплакала.

— О, як би я була така гарна як ти, звернулась до найбільшої зірки, що світилася рожево-блакитним сяйвом. Як би я хотіла жити на небі, де ти живеш, продовжувала свою скаргу мушелька. А зірка відповіла їй:

— Ти не можеш цього зробити, бо кожному з нас Господь дав своє місце, але й там, де ти живеш, зможеш стати такою, як я.

— Скажи, зіронько, як це зробити?

— Дивись на мене кожної по-

— Мамо, дивіться! — Це ж справжня зірка, яка гарна!

гідної ночі та не нарікай на свою долю. В тебе є гарні камінці, твої друзі — мушлі, в тебе є гарний білий пісочок, водорості та веселі блакитні хвильки. Хіба це не гарно? Памятай, дивись на мене та не сумуй, може й ти станеш подібною до мене, відповіла їй зірка. Мушелька ще хотіла їй про щось за-

питати, але в цей час хмарка закрила зірку.

З того часу мушелька перестала нудитись. Вдень вона була в своєму товаристві мушель і каміння, а вночі завжди шукала на небі свою зірку та дивилась на неї, аж поки не приходив до неї сон. Вона полюбила свій беріг, біленький

пісочок, зелені водорості. Коли починалася буря і небо вкривалося хмарами, мушелька терпляче чекала часу, коли небо знову ставало чистим і вона зможе побачити свою любу зірку. Час тепер летів швидко.

Одної ночі зірка сказала мушельці: — А ти знаєш? В тебе вже починають рости такі самі кінчики, як у мене. Незабаром тебе вже будуть звати не мушелькою, а морською зіркою. Тепер море буде мати ще одну нову гарну дочку!

Проминуло кілька років і одного разу, коли діти гралися на березі,

мушелька почувала над собою чийсь дзвінкий голосочок: — Мамо, мамо! Дивіться, що я знайшов! Чийсь ручки схопили мушельку. — Це ж справжня зірка, яка гарна! А мушелька — морська зірка вся тремтіла від радості, що нарешті збулася її мрія. Її вже називали зіркою.

— Я буду тепер, як ти, люба зіронько! Ти правду сказала: і тут можна бути гарною й тішити всіх! думала мушелька. Свою пригоду вона розповіла хвилькам, а вони про це розказали людям.

Н. Харченко

ОЛЕНКА

Ой, як гарно, чепурненько
Одяглась Оленка:
Вишивана сорочечка,
Спідничка рябенька,
Зелененька хвартушинка,
Жовті черевички,
Намистечко — все коралі,
І у косах стрічка.
На голівці ж півніночок
З білого ромену,
Ще й хустина мережана
Визира з кишені.

К. Перелісна

Галченя-пілот

Ще весною Тарасик знайшов у себе, в садку галченя, що випало з гнізда. Дідусь навчив Тарасика годувати та доглядати бідне пташеня. До середини літа з нього виросла велика, кумедна галка. Вона так звикла до людей, а особливо до свого маленького господаря Тараса, що ніоднієї хвилини не хотіла бути сама. А коли випадково залишалась у хаті без Тарасика, то починала жалісно голосно кричати, поки хтонебудь не відчинив їй дверей або вікна й вона тоді зараз же вилітала, наздоганяла хлопчика, сідала йому на плече й поглядала на всіх навколо гордо й задоволено. Це не завжди було зручно для Тараси-

ка, бо він іноді хотів побігати з другими дітьми та погратись в різні цікаві гри, а галченя йому заваджало.

Так сталося одного разу, коли Тарасик зробив із тоненьких дощечок та паперу великого змія. Змій вийшов на славу. Тарасик його гарно розмалював, прикрасив червоними й зеленими кружечками й зірками, а сестричка Софійка зладила з кольорових шматочків довгий, чудовий хвіст.

Якраз того дня, коли закінчили змія, віяв досить сильний вітер. Діти побігли на поле змія пускати. Але не встиг Тарасик ще причепити до нього довгої нитки, коли галченя, що сиділо в нього на

Ще весною Тарасик знайшов у себе, в садку галченя, що випало з гнізда.

плечі, злетіло вниз і дзьобнуло змія в те місце, де були наліплені червоні кружечки. Мабуть, воно подумало, що то черешні, а воно їх дуже любило.

Тарасик розгнівався на пташку, але нічого робити, мусів заліпити дірочку, що її зробило галченя. Коли нарешті закінчив роботу, Тарасик врочисто гукнув до інших дітей:

— Ну, тепер, чекайте, зараз наш змій полетить!..

Але й тепер не вдалось йому запустити змія, бо... що ви думали? Галченя, що стрибало навколо, зачепилось ніжною за нитку, та потягнуло його за собою по траві. Змія зашелестів, галченя налякалось, звилосся вгору, а за ним полетів і змія.

Діти завмерли з несподівки. Вони тільки слідкували очима за польотом птаха, що тягнув змія за собою. Нарешті Тарасик опам'ятався й заплакав.

— Пропав мій змій! У-у-у, ти погане галченя!

Вийшов на той час дідусь у поле й почув Тарасиків плач.

— Гей, що там у тебе сталося? Чого плачеш?

Замість відповіді Тарас тільки показав дідусеві на небо.

— А-а, це твій змій! Та ще й не сам летить, а з галченням! Ну, то чого ж ти плачеш? Ти ж маєш тепер пілота, а твій змій тепер не змія, а літак, — засміявся дід. —

— Не плач, вонож далеко не полетить, хай тільки вітер всухне, воно повернеться до тебе й змія притягне назад!

І справді незабаром галченя вто-

милося, спустилося на землю й застрибало по полю до Тарасика. А хлопчик уже спішив до нього, щоб розплутати нитку, що міцно обкрутилась коло ніжки його лубої пташки.

Тарасик вже не сердився на галчення, обережно зняв нитку, забрав змія, який, на щастя, не порвався та побіг із своїм вихованцем на плечі додому.

— Мамо, знаєте, як я тепер буду звати наше галченя? Це вже не галченя, а пілот! І Тарасик розповів мамі пригоду зі змієм.

Цілу зиму після того прожив „пілот“ у Тарасика і тільки на весну став частіше відлітати до своїх приятелів-галок. Аж поки одного разу таки не повернувся. Видно краще йому було з ними. А може він знайшов там свого тата й маму та своїх братиків і сестричок? Хто його знає!

Довго не міг Тарасик забути свого „пілота“ та згадував пригоду галченяти зі змієм.

Ніна Наркевич

* * *

**Онде, вулик у саду.
Та туди я не піду:
Бджоли будуть мед збирати,
Ім не можна заважати.**

**Наш Жучок туди ходив,
Потім довго скавулив —
Бджілка вжалила у носик,
Плаче песик, плаче й досі.**

Чо.

ХОРОБРИЙ ГОРОБЧИК

У садок іде Ганнуся
і по стежці біжить.
Раптом стала.

— Ой боюся!

Що таке отут лежить?
Щось тут ніжками ворушить!
Ось-ось-ось із місця зрушить!
Щось рогате, як коза!

Жук сердито проказав:
— Я страшний рогатий жук,
на мені міцний кожух.
Цілий день я тут лежу
і нікуди не біжу,
тільки нірку стережу.
Жу-жу, жу-жу, жу-жу-жу!
Не ходи! Нема дороги!
І наставив чорні роги.

Налякалася Ганнуся,
кличе песика Боска.
— Тут звірюка. Я боюся.
Глянь, страшна вона яка.
Наставляє чорні роги,
не дає мені дороги.

Пес озвався:
— Гаву-гав!

Хто Ганнусю налякав?
Хто там роги наставляв?
Хто дороги не давав?
Ось я зараз прибіжу!
Я нахабі покажу!

І прискочив до жука.
— Ти Ганнусю налякав?
Гав-гав-гав!

Хто тебе сюди прийняв,
стерегти садок найняв?
Я тут сторож! Сторож я!
Забирайся звідсіля!

Жук із місця ані рушить,
тільки крильцями ворушить.

Песик ближче:
— Гав-гав-гав!

Не звертає жук з дороги,
а наставив чорні роги
і сердито проказав:
— Я страшний рогатий жук,
на мені міцний кожух.
Жу-жу, жу-жу, жу-жу-жу!
Як я зараз побіжу
і комахам накажу,
Гей, комахи, комарі,
не літайте угорі,
не кружляйте над водою —
всі до бою! Всі до бою!

Прилетіли комарі,
закружляли угорі
і спустилися униз.
Кусь! Дзись!
Кусь! Дзись!

— Ой, цього я не люблю.
Скаву, скаву, скавулю!
Ой кусали, покусали,
кров із мене ссали, ссали...
Ой болить! Ой не стерплю!
Скаву, скаву, скавулю!

І подавсь Боско мерщій
поза хату за куці.

Все те бачив горобець.
Горобець-молодець.

— От сміховина яка!
Налякались жука!
Налякались комарів!
Ців-цірів!

Ось я сяду на стовпець, —
так міркує горобець, —
Відтіля мені видніше,
відтіля розгону більше.

І хоробрий горобець
вмить злітає на стовпець.

Потім — шурх!
Клюк! — раз.
Клюк! — два.
І жука нема.
Сполошилися комарі,
засурмили угорі

— Утікаймо хто куди!
Утікаймо від біди!
Засміялася Ганнуся:
— Ну тепер я не боюся.
От хороший горобець!
От хоробрий молодець!

Г. Чорнобицька

ЮРАСЕВА НАУКА

Тато Юрчику купив
Авто пречудове.
Юрчик в авто зручно сів
І — бувай здорові!
По дорозі він помчав
І нема упину.
Не одну він обминав
Найшвидшу машину.
Обминав він всіх і все.
Знайте всі Юрася!
Аж трусилося шосе, —
Так він швидко мчався.
Раптом авто загуло,
Заревло, завило.
Як на лихо і на зло
В яму залетіло.
З переляку Юрчик весь
Став, немов пилина.
Ні мотора, ні колес —
Пропала машина!
Тато Юрчику сказав:
— Це наука, сину.
Щоб ти більше так не гнав
По шляху машину.
Добре, що це авто в нас —
Іграшка та й годі.
А як виростеш, Юрась,
Йй авто при нагоді
Справжнє матимеш, тоді,
Не жени без тямі.
То й великим на путі
Не влетиш у яму!

Петро Кізко

ДОЩИК

Пошли, Боже, дощику —
Посилай
Та суху земелечку
Поливай.
Та вроди нам хлібчика,
Ну, вроди,
Прийди, прийди, дощику,
Ну, прийди!
Прийди, прийди дощику,
Прийди враз,
Бо не буде хлібчика
Йй на показ.
Іди-іди, дощику,
Не вгавай
Та чорну земелечку
Поливай.
Іди-іди, дощику,
Ну ж бо йди
Та людей від голоду
Відведи.
Іди-іди, дощику,
На врожай,
Всемогутній, хмарочку
Наряжай.
Іди-іди, дощику,
Поспішай,
Чим частіше матінку
Напувай.
Звернімось до Бога всі:
Боже, дай,
Пошли, Боже, дощику
На врожай.

П. Сесь

75
Ціна ~~...~~ укр.г.

